

O B

Anotace příspěvků
Mezinárodní sympozium

Otokar Březina
a spříznění autoři 2023

15. září 2023 od 10.00 na FF UK,
Palachovo náměstí I, Praha I,
posluchárna č. 18

Bc. Viktorie Schödelbauerová, ÚČLK FF UK Praha

Obrazy matky. Seifert jako čtenář Březiny?

Vzpomínky na matku, objekty a činnosti, které ji znovu zhmotňují v autorově představivosti, reminiscence na její život, bolest ze ztráty a reflexe smrti. Na pozadí takto vymezených celků poukážeme ve vybraných básních na snad paradoxní a neočekávanou paralelu mezi dvěma velkými českými básníky s výrazně odlišnou poetikou.

Mgr. Jiří Jelínek Ph.D., Univerzita Hradec Králové

Zduchovnělá příroda a nebezpečný Mistr. Ke vztahu Otokara Žižky a Otokara Březiny

Příspěvek se zaměřuje na texty Otokara Žižky a na jejich vazby na Březinovo dílo. Vychází z Žižkovy sbírky *Hlas v mlze* (1929) a zabývá se jak přímým využitím Březinova lexika a motivů, tak reflexí vztahu k Březinovi jako osobnosti. Inspirace je doložena na zmínkách o rostlinách a na pojetí vegetace v propojení s ohněm a planutím jakožto spojnicí mezi lidským a posvátným. Odlišnosti se nacházejí v posunu od nadosobního k individuálnímu, nejčastěji prostřednictvím obrazů padání a propadávání – v Žižkově podání často směřujícím až k obrazům nejistoty a existenciální úzkosti.

PhDr. Aleš Filip, Ph.D., FF MU Brno

Místa a cesty Otokara Březiny, cyklus fotografií Ondřeje Knolla

Fotograf a nakladatel Ondřej Knoll (1883–1960) vydal v roce 1932 na popud Jakuba Demla čtyřdílný cyklus alb pohlednic *Místa a cesty Otokara Březiny*. V tomto cyklu jsou chronologicky sledována místa básnickovy pozemské pouti, od Počátek až po Jaroměřice nad Rokytnou a Tasov. Celkový prolog a úvod k tasovskému dílu napsal Jakub Deml, autory dalších průvodních textů jsou Tomáš Zapletal, František Jech a Josef Kapinus. Cyklus bude interpretován v rámci konstituce souboru Březinových memorií po jeho smrti v roce 1929.

PhDr. Ivana Rešková, Ph.D., FF MU Brno

Básník a sochař. Ohlas Přátelství Otokara Březiny a Františka Bílka v korespondenci

Příspěvek přiblíží vztah dvou výjimečných uměleckých osobností na pozadí osobní korespondence, která podává autentickou výpověď nejen o osobní, ale zejména tvůrčí cestě Otokara Březiny a Františka Bílka. Čerpat bude rovněž z písemné komunikace Zdenky Braunerové, Julia Zeyera a Jakuba Demla.

PhDr. Soňa Šinclová, Moravská zemská knihovna Brno

Bibliofilie v osobní knihovně Otokara Březiny

Knihovna Otokara Březiny se nachází ve fondu Moravské zemské knihovny již od 70. let 20. století. V jejím fondu nalezneme nejenom českou a zahraniční beletrii, ale i literaturu faktu a bohatou sbírku dobových periodik. Jednou z významných součástí Březinovy knihovny jsou taktéž bibliofilie, a to jak ty, které si básník pořídil za svého života, tak i takové tisky, jež byly ke knihovně přiřazeny později a představují nové výtvarné zpracování především jeho básnických sbírek. Cílem tohoto příspěvku tak bude především představení těchto speciálních tisků s poukazem na autory jejich výtvarné stránky.

Přestávka 15 minut

PhDr. Petr Čichoň, básník a spisovatel

Jiří Kuběna. Tradiční formy v poezii a jeho činnost pro Společnost Otokara Březiny

Básník Jiří Kuběna byl jeden z mála českých básníků 20. století, který se hlásil k odkazu díla Otokara Březiny také v tom smyslu, že odmítal používat volný verš v podobě, která je nám vývojově nabízena. Považoval se za ochránce evropské básnické tradice a odmítal postupy i výrazivo moderní poezie. Jeho konzervativní přístup byl paradoxně provokativní, málokdo si dnes dovolí používat v poezii slova Láska, Erós, nebo dokonce citoslovce Ó či Ach.

prof. Joseph Rostinsky, univerzita Tókai v Tokiu

K struktuře básnického systému Jiřího Kuběny

Kuběna ve své tvorbě věnuje velké úsilí vysvětlení formálního vlivu, který pomohl strukturovat jeho básnický systém. Vedle Nezvalova a Demlova básnického působení Kuběna zdůrazňuje počáteční význam Březinovy poezie jako zdroje fenomenálního vnímání reality. Přestože Kuběna nenapodobuje kosmický rozměr Březinových obrazů, přistupuje k metafyzice z hlediska vtělené víry. Právě tělo Kristovo ve svých symbolických a ikonických funkcích se v Kuběnově poezii objevuje jako obraz, který některé jeho básně naplňuje smyslností a extází. Fenomenální vnímání ztělesněného celku, jak se odráží i v Březinově poezii, přebírá v Kuběnových verších roli evokace lásky. Intenzita milování a lásky dosahuje úrovně metafyzické levitace, která potlačuje závažnost pozemského života. Básník vidí za každodenní vřavu práce a svobodné vůle.

MUDr. František Dvořáček, Společnost Otokara Březiny, Spolek českých bibliofilů

Gymnázium básníků v Třebíči

Z třebíčského gymnázia vzešla řada významných básníků, spisovatelů a výtvarníků. K nejvýznamnějším absolventům patřil Jakub Deml, Vítězslav Nezval, Jan Zahradníček, Bedřich Fučík, Antonín Bartušek, Miloš Dvořák, Jarmila Urbánková, Ladislav Novák a Jan Dokulil. Příspěvek, který tyto absolventy připomene, se zvláště zaměří na osobnost Miloše Dvořáka, který na gymnáziu působil i jako profesor. Březinovým a rovněž Demlovým dílem se soustavně zabýval jako zasvěcený vykladač a citlivý literární kritik. Už v gymnaziálním časopise *Svítní* ročníku 1919 vyšla jeho esej *Náboženství v díle Otokara Březiny*. V roce 1928 vydal v edici Tvar práci *Tradiční díla O. Březiny*. Do *Almanachu ke stému výročí gymnázia v Třebíči* napsal o „gymnáziu básníků“ shrnující studii.

Mgr. Jiří Höfer, Společnost Otokara Březiny

Aktuálnost díla Otokara Březiny a spřízněných autorů pro současnost

Dílo Otokara Březiny odráží znalost přírodních věd, ale postupně se zaměřovalo na člověka a společnost z obavy, jak lidstvo dokáže žít a přežít v budoucnosti. Proto přešel k formě esejistické. Ozvěny těchto závažných témat se odrážejí i v dochované korespondenci a záznamech řady návštěvníků, kteří Březinovy hovory zaznamenali a publikovali i v tisku s různou mírou věrohodnosti. Kritické vydání Březinovy korespondence v exkluzivní podobě vydal po dlouholeté práci Petr Holman. I z těchto zdrojů může čerpat společnost poučení a naději v časech, kdy lidé mohou zničit život na zemi.

Přestávka 40 minut

Mgr. Michal Topor, Ph.D., Institut pro studium literatury Praha

„kdy jsem Vás vídala ve svém domě“ aneb Gisa Picková-Saudková a její stýkání s Otokarem Březinou

Půjde za prvé o to, ozřejmit okolnosti počátku kontaktů Gisy Pickové-Saudkové s Otokarem Březinou (znali se od roku 1911, kdy se Gisa, čerstvě provdaná, přistěhovala do Jaroměřic), zesílených v roce 1914, tedy v době, kdy byl zvěrolékař Richard Pick, Gisin muž, na frontě – existuje z toho času i konvolut jeho dopisů Březinovi. Setkávání a hovory s Březinou, z nichž si Gisa činila poznámky, byly jistě důležitým, avšak zdaleka nikoli jediným podnětem jejího rozvoje (již dříve těkajícího spektrem akulturačních nároků národnostních, genderových, estetických – viz její rukopis *Nevím... Deník židovské dívky 1897–1910*), nebyly ani jediným ohniskem její účasti na českém „kulturním životě“; k němu ji pojila také řada jiných osobních vazeb. Sama však zpětně akcentovala právě víceletý kontakt s Otokarem Březinou, když jeho stopy v roce 1929 shrnula do knižních *Hovorů*: finální část příspěvku bude pokusem o postižení specifčnosti tohoto textu (počínaje autorčíným „hermeneutickým“ uvedením) i jeho dobové kritické reflexe.

Mgr. Dana Hučková, CSc., Ústav slovenskej literatúry SAV Bratislava

Březinovské inšpirácie slovenskej moderny

V lektúre slovenských modernistických autorov zo začiatku 20. storočia (Ivan Krasko, Vladimír Roy, Ivan Gall, František Votruba a ďalší) mala poézia Otokara Březinu (podobne ako poézia J. S. Machara, K. Hlaváčka a A. Sovu) dôležité miesto. Na jej podnety reagovali básniky i prozaicky, napríklad cez vnímanie sna ako silného inšpiračného prvku umenia, v základnej oscilácii literárnej výpovede ako konfliktu medzi snom a skutočnosťou. Iným silným zdrojom bola jeho veršová hudobnosť a tiež tendencia k voľnému veršu. O slovenskej recepcii svedčia aj príležitostné články venované českému básnikovi.

Mgr. Daniela Iwashita, Ph.D., ÚČLAV ČR Praha

„Vy půjdete na Parnas a já na poušť.“

Dopisy Anny Pammrové a jiné březinovské ediční záměry

Príspevek informuje o zprístupňovaní Březinova díla v aktuální práci edičního a textologického oddělení ÚČLAV ČR. Na podstatné impulsy, jimiž byly publikace Miroslava Červenky a Petra Holmana, navázal svazek vzájemné korespondence Jakuba Demla a Otokara Březiny v edici Elišky Müllerové a kol. (2018), výstava *Otokar Březina v Nové Říši* (Nová Říše 2021 a Praha 2022) a zejména Březinovy *Básnické spisy* v České knižnici v edici Michala Kosáka, Jiřího Flaišmana a Terezy Novákové (2021). V současnosti připravujeme rozsáhlou česko-francouzskou edici dopisů Anny Pammrové Otokaru Březinovi (eds. Helena Pernicová, Eva Straková, Martin Machovec, Xavier Galmiche a Daniela Iwashita). Rovněž se pokoušíme ve spolupráci s dalšími pracovišti Akademie věd ČR nebo ČVUT vytvořit digitální nástroje, které pomohou poznávat jak Březinovu poezii, tak jeho korespondenci (tematická analýza uměleckých textů 19. a počátku 20. století; projekty Historická korespondence a NETLET). Přáním a záměrem kolegů do budoucna je představit Březinovo dílo i v Kritické hybridní edici.

prof. Alexander Wöll, Univerzita Postupim, Německo

Místo Otokara Březiny v mezinárodním literárním kánonu?

Česko-ukrajinsko-rumunské srovnání

Z knihy Petra Holmana *Příroda v díle Otokara Březiny* víme, jak důležitou roli hrají v díle nejlepšího symbolisty českého literárního kánonu různé rostliny. Podobně jako v *Listech trávy* Walta Whitmana je přírodní symbolikou představováno překročení hranic těla, genderu a materiálnosti. To je společné poetice Rainera Marii Rilkeho, Boleslava Leśmiana nebo Charlese Baudelaira.

Co by se však stalo, pokud bychom si jako srovnávací příklad vzali ukrajinsky mluvícího orientalistu, který čerpal z flóry Sýrie, Libanonu a Persie, aby podobně překročil hranice těla, genderu a materiálnosti? Ahatanhel Krymskyj patří do historie ukrajinské národní literatury, avšak stále je málo čten. Na rozdíl od rumunského básníka Mihaie Eminesca, který studoval v Cernăui (ukrajinsky Černivci, česky Černovice), se mu však nepodařilo vnést do vlastní kultury dostatečnou inovační sílu prostřednictvím recepce východních žánrových forem. Tím se na rozdíl od Eminesca nestal národním klasikem ukrajinského literárního kánonu.

Přestože Otokar Březina patřil k nejlepším česky píšícím lyrikům, je poměrně málo čten, protože jeho texty jsou velmi filozofické a tím náročné. V poslední době se Ahatanhelu Krymskému dostává v ukrajinské národní paměti významnějšího místa. V tomto příspěvku se zamyslíme nad tím, zda Krymskyj, podobně jako Ivan Olbracht, který svými myšlenkovými klišé na cestách po Zakarpatí zveličuje místní židovské obyvatelstvo, nevytváří také svůj vlastní „Orient“ a exotického „jiného“.

Vytváří Březina se Schopenhauerem a Nietzschem vlastní nadnárodní kosmos? Jsou Březina, Krymskyj a Eminescu obtížně čitelní a „elitářští“ autoři, kteří nicméně vytvořili „národní diskurs“? Do jaké míry jsou významnými představiteli svých jazykových společenství a kultur i dnes?